

Ya Hu Ve Adem 31

– KENAN KOÇ · 24 Ocak 2017

10-) İhlas Süresi'nin Açıklaması

Prof. Stephen Hawking "Zamanın Kısa Tarihi" isimli eserinde şöyle diyor: "Denilebilir ki, evrenin sınır koşulu, sınırı olmamasıdır. Evren, tamamıyla kendisine yetecek ve kendi dışındaki hiç bir şeyden etkilenmeyecektir. Ne yaratılacak ve ne de yok edilecektir. Yalnızca olacaktır. Evren gerçekte tümüyle kendine yeterli, sınırsız ve kenarsız ise, ne başı ve ne de bir sonu olacaktır; yalnızca olacaktır! O halde bir "tanrıya" ne gerek var?.."

Sınırı olmamayı maddenin deruni içsel boyutlarına ve evrensel dış mekanlara yayarsak, böylesine bir hadsizliğin ve bütünsel som varlığın Arapçadaki karşılığının Ahad olduğunu söyleyebiliriz. Kendine yetme ve kendi dışında birşeye muhtaç olmama ise Samed'dir. Doğmamış, yaratılmamışın karşılığı da Lem Yelid'dir. Bu, bilimin İhlâs süresiyle anlatılan Mutlak gerçeğe geldiğini gösterir bir sonuçtur.⁴ Ancak belirtilmelidir ki bu görüş, Allah'ın özelliklerini tümüyle evrene yüklemektedir. Gerçekte, Kur'ani düşünceye göre evren sınırsızdır. Ancak sonsuz değildir. Sonsuz değildir derken sonsuzluğu zamana bağlı bir kavram olarak düşünmeliyiz. Yani evren nasıl ki bir noktada yaratılmışsa ve evrenin yaratılmasıyla zaman da yaratılmıştır. Benzer şekilde evren bir an gelecek bilinen formunu kaybedecektir. O an belki zamanın da son bulunduğu an olacaktır. Bu bakımdan evren sonludur yani bir sonu vardır. Ancak sürekli genişlemektedir ve bir sınırı yoktur. Yani evren ezeli ve ebedi değildir. Dolayısıyla yaratılmıştır. Bu konuya ve bilimsel desteklerine ileriki kitaplarımızda değineceğiz.

Burada şunu belirtelim ki, Hawking'in açıklamalarından evrenimiz eşittir Allah şeklinde bir anlam çıkarılmamalıdır. Neticede bu Hawking'in düşüncesidir. Burada önemli olan, Hawking'in Allah'a ait vasıfları, her ne kadar evrene atfetse de ortaya koymuş olmasıdır. Yani bu vasıflara sahip bir varlığın olması zaruridir. İster bu varlık için evrenin kendisidir, isterse Allah'tır deyin. Aksi halde tüm bu oluş âlemi açıklanamamaktadır. Ancak, Tasavvuf lisanıyla ifade edersek; evren diye algıladığımız Allah ismiyle işaret edilenin kendi varlığından ortaya çıkardığıdır. İzhâr ettiği Allah'ın vasıflarının, Allah isimlerinin manalarının ortaya konduğu mahâldir. Zatı itibariyle bilinmesi mümkün olmayan Allah, tabii ki vasıflarıyla bilinebilir.³⁻⁴⁻⁵

Genel anlamıyla evren dendiğinde anlaşılan şey uçsuz bucaksız bir mekândır. İş böyle olunca, Allah'ın sınırsızlığı ve tekliği açıklanınca da, konuları zahir yönüyle ele alırlar. Bu hakikati, kendi kapasitesinin sınırlılığı sebebiyle Panteizmin öne sürdüğü şekilde,(evren=tanrı) olarak yorumlar.

Burada Gavs-ı Azam Abdülkadir Geylani Hazretlerinin "Gavsiye" isimli eserinden bir beytin açıklamasına yer vererek, kafalarda oluşabilecek "evren eşittir Allah mı?" sorusunun cevabını da anmış olalım:3 "Sonra sordum Rabbıma; dedim ki: -Hiç mekânın olur mu?.. Dedi ki; -Ya Gavs-ı Azam, ben mekânın mekânıyım!... Benim mekânım olmaz!.. Ben insanın sırrıyım!.." Yani, mekân (fiziksel evren) denen şey hakikatte Allah ismi ile işaret edilenin varlığından ve varlığında vardır. O'nunla kaimdir. Allah ismiyle işaret edilen mekân, evren diye gözlenen varlığın var edicisi, hakikatidir. Evren, Allah ismiyle işaret edilenin varlığından ve O'nun varlığında, O'nun özellikleri ile vardır. Evrenin kendi başına bağımsız bir varlığı yoktur! Evrenin ve evrendeki herşeyin aslı, orjini, var edicisi Allah'tır. İnsan beş duyusu, algılama sınırlarının kısıtlılığı sebebiyle ortada duran evren, mekân diye birşeyi kabul eder. Oysa, gözüyle görebildiğinin aslını, özünü ; basiretiyle, bilinciyle değerlendirebilse, o zaman görecektir ki, mekân diye birşey var olmamıştır. Var olan sadece Allah ismiyle işaret edilendir. İnsan da Allah'ın varlığıyla, O'nun varlığından meydana geldiği için, o hakikat insanın sırrıdır. İnsan kelimesiyle tanımlanan varlığın özü ve aslı da Allah ismi ile işaret edilen hakikatten başka birşey değildir.3

Şimdi, İhlas süresine bakalım:

Kul: Huve Allahu Ehad ((Resulüm) De ki: O Allah, Ahad'dır.) Allahus-Samed (Allah, Samed'dir,) Lem yelid ve lem yuled (Doğurmamış ve doğmamıştır.)

Ve lem yekün lehu küfuvu Ehad. (Onun küfuv'u (dengi, misli,..) yoktur)

Önce, ihlas süresinin son ayetinden başlayalım: "ve lem yekün lehu küfuvu ahad".

Allah'ın denginin, benzerinin, O'na eş tutulabilecek hiçbir şeyin mevcut olmadığını söyler. Peki bunun anlamı acaba Allah kavramına özel bir statü verme gayretimidir ? Yoksa gerçekten Ahad oluşu sebebiyle, mevcudat diye bildiğimiz şu tüm alemlerde Allah gibi

olabilecek bir mevcudun olmamasıdır? O'nu bildiğimiz bir şeye benzetmemizin imkansızlığının dile getirilmesi midir? Allah'ın ne olduğu gerçekten anlandığında ve bildiğimiz hiçbir şeye benzememesi nedeniyle yine de tam olarak bilinemese bile temel hatlarıyla kavrandığında, varılacak gerçek bu mudur? Allah'a bir sınır çizilemez. Varlığının bittiği bir sınır ve dolayısıyla o sınırdan sonra O'nun varlığından gayrı bir varlığa sahip olabilecek başka bir varlığın oluşumu söz konusu olamaz. Yani Allah'tan gayrı bir varlık varsa o varlıkla Allah arasında bir sınır çizmek zorundasınız. Açıkcası, Allah'ı sınırlamak durumundasınız. Öyleyse Allah kavramına dayanarak Allah'tan başka bir varlığın varlığından bahsetmek abesttir.

O zaman ; Allah'ın zati dışında, O'ndan kopuk ayrı bir varlığın O'nun yanı sıra meydana gelmiş olması imkansız olur. O sınırsız ve sonsuzdur. İşte bu yüzden de bir benzeri yoktur. Burada Allah'ın varlığını, mümkünatların varlığı gibi, bir nevi mekân içre anlatmak zorunda kalışımız, Allah'la mümkünatın mukayesesini yapabilmek amacıyla başka türlü anlatamamızdandır. Yoksa elbette Allah, mekândan münezzehtir. Allah kavramı, ötelede bir yerlerde olan ve buralarda hiçbir benzeri olmayan bir varlığı tanımlamaz. Bu açıdan baktığımızda; kültürümüzde çok bilinen ve kullanılan "Yalnızlık Allah'a mahsustur" sözü, yukarıda bir yerde yalnız başına olmayı değil, eşsiz benzersiz olan ve dahi gerçekte kendi varlığından başka bir varlık mevcut olmadığıdır. Yalnızlığı zaruri olarak bizatihi kendi

varlığından kaynaklanan bir Tümel tekilliği anlatır.

Tekrar edelim ki Allah tektir. Çünkü sınırı yoktur ve sınırsızlığı sebebiyle kendinden başka var kabul edilebilecek ikinci bir varlık mevcut değildir. Allah yanısıra ikinci bir varlık sözkonusu değildir ki, tek'liğe mani olsun.³ Burada şu âyetleri de hatırlayalım:

"O'nun misli olabilecek hiç bir şey mevcut değildir." (42-11),

"O'nun şeriki yoktur ve bununla emrolundum. Ben müslümanların evveliyim." (6/163),

Burada Müslümanların evveli olmak bizi şaşırtmasın. Aynı tabir şu ayette Hz. Musa için de kullanılır:

"Musa: 'Rabbim bana (kendini) göster, seni göreyim' dedi.. Sen, Beni göremezsün (Ya Musa!..) buyurdu Allah . 'Sen Sübhansın, sana tövbe ettim. Ben, mü'minlerin evveliyim (dedi Musa).'" (7/143)

Anlaşılmaktadır ki, müminlerin evveli olmak, o evvel ruhun hakikatini kendinde bulmaktır. O evvel ruh ki,

"Sizi bir Nefs'den yaratan..." (4/1) ayeti gereğince, insanlığın ortak çıkış noktasıdır.

Baştaki bakış açımızla; şimdi İhlas suresinin ilk ayetine ve bu ilk ayette Allah'ı tanımlamakta kullanılan Ahad kavramına bakalım. Ahad'ın sınırsız, sonsuz, cüzlere ve

zerrelere bölünmesi, parçalanması sözkonusu olmayan Tek demek olduğunu görürüz. Oysa insan, beş duyuyla yaşayan maddi bir varlıktır. Bu yüzden zaruri olarak kendisi gibilerle tek ortak iletişimi ve bilgi alışverişi de bu beş duyu sınırları içinde kalır. İnsan, algıladığı mevcudat alemini 3 boyutlu yani ; en – boy-derinliğe sahip bir alem olarak bilir. Ve her ne kadar her yerde olduğunu düşünse de, kafasındaki tanrıya gerçekte belli boyutlar ve mekan verir.

«Allah'ı hakkıyla idrâka çalışmadılar!..» (6-91)

denerek bu durum anlatılır. Ancak Allah, "Bi külli şey'in muhit", yani şeyin kendisi olarak şeyi ihâta eden; sonsuz, sınırsız Tümel tekilliktir. Ahad olan Allah kavramından anlayacağımız şey, Allah'ın Tümel tekillik olarak sadece kendisinin mevcut olduğudur.³

Bir hadiste:"Salacağınız bir ip, mutlaka sizi Allah'a ulaştırır." denilir. Bunun nedenini, Kunevi'nin bu hadisi açıklarken dediklerine bakarak açıklayalım: "Maddi ve manevi mertebelerde müşahade edilen varlık, manevi mertebelerde müşahade edilen varlığın aynıdır. Bütün bu manevi ve maddi mertebeler, ancak akli ve vehmi kıyaslara göredir. Çünkü varlığın tümü, Mutlak vücuttur. O Mutlak vücutu manevi ve nurani ya da maddi ve zulmani bakış açılarımızla müşahade ederiz."¹⁰

Yine daha önce üzerinde durduğumuz bir hadiste, Hz. Muhammed, "Allah var idi ve O'nunla beraber hiçbir şey yok idi." diyor. Sahabeden bunu duyan Hz. Âli, "El an kema kan" yani "Hâlâ, o andaki gibidir." diyerek sahabenin idrak seviyesini yükseltiyor. Yani, içinde bulunduğumuz an, O andır. Yani, yaşamakta olduğumuz şu an, Allah'ın var olup, O'nun dışında hiç bir şeyin var olmadığı anın ta kendisidir. İş bu sebeple de, Allah için," geçmişte bu hâldeydi ama şimdi artık o hâlde değildir", denemez. Ahad için, ancak ve ancak tek bir an geçerlidir. Ki buna da Dehr kelimesiyle işaret olunur. "Dehr Benim". Dehr, Ahad'ın kendi kendine olduğu anın adıdır.³

Allah; Ahad olmasından dolayı Tümel tekil bir varlıktır. Ve yine bundan dolayı Samed'dir. Yani ihtiyaçtan beridir. Öyleyse, Samediyet'in Ahadiyet'in bir sonucu olduğunu söyleyebiliriz. Allah, Ahadiyet'inden dolayı kendisine başka bir varlığın katılması ve kendisinden başka bir varlığın

çıkması söz konusu olmayan Tümel tek olunca,(yani esasen kendisinin dışında bir varlık olmayan Tek Salt Varlık olunca,) hiçbir eksiği ve muhtaciyeti düşünülemez.

İhlâs suresi burada Allah'a Samed derken, artık ikilik alemiden zuhur eden bilinç düzeyine seslenmektedir. Örneğin; Allah Rezzak'tır. Yani kullarının rızkını temin eder. Ama Allah kendisi için rızık sahibi değildir. Rezzak'lık, ikilik âlemi için geçerli olan bir hali, yani Allah'ın, mana ve ef'al alemindeki oluşları besleme durumunu anlatır. Samed isminin manasını da bu şekilde düşünürsek; Samed, Allah'ın mevcudat âlemindeki, yani gözlemleyemediğimiz tüm alemleride kapsayacak bir ifadeyle ef'al ve mana alemindeki

varlıkların ve oluşların ihtiyaç duydukları her şeyden beri olmasıdır. Zira ef'al ve mana âleminde ki her oluşum ya da varlık, mutlak suretle başka bir oluşum ya da varlığın hatta oluşumlar ve varlıkların eseridir. Ve dahi oluş ve varlığın devamı başka oluş ve varlıklara muhtaçtır. Ancak Allah, ef'al ve mana aleminden olmaması nedeniyle bunların hiç birine muhtaç değil, aksine ef'al ve mana alemleri zincirin son halkasında Allah'ın varlığına muhtaçtır.3-4-5

Allah, yine Ahad oluşunun sonucu olarak, "Lem Yelid ve Lem Yuled" tir. Çünkü; Ahad olan için meydana geleceği, yani doğacağı bir ilk varlık veya meydana getireceği ya da doğuracağı bir ikinci varlık yoktur. Allah'ın doğurmamış ve doğmamış olması birbiriyle ilişkili kavramlar olup; İhlas süresinde de bu ilişkiden dolayı bu vasıflar birlikte zikredilmiştir. Ahad olan Allah' tan bu evren hatta bilemediğimiz alemlerin meydana gelişi bir doğurma işi gibi değildir. Doğuran her şey, kendi özelliklerine sahip ikinci bir kendi gibiyi kendinden meydana getirir. Oysa Tümel Tekillik düşünüldüğünde, Tümel tekilliğe benzer başka bir şey düşünülemez. Yani Allah'ın varlığından meydana gelmiş ikinci bir gerçek varlık mevcut olamaz.3

Allah'ın doğurması ve doğrulması için; O'nun mekansal ya da boyutsal bir sınırının olması gerekir. Ki böylece ,o sınırın ötesinde birinci şık olarak O'nu meydana getirecek ya da ikinci şık olarak O'ndan meydana gelecek ikinci bir varlık olsun. Birinci şıkkın mümkün olduğu düşünülse bile, Allah'ı meydana getiren varlığın Allah olması gerekir ki bu ilişki, sonsuzca geriye götürülebilir. Bu durumda sonsuza dek giden Allah'ı yaratan Allah zinciri oluşur. Bu Zincire diğer uçtan yaklaştığımızda ise, Allah'ın meydana getirdiği varlığın Allah olması gerekir. Yani ikinci şıkkın mümkünlüğünü de düşünemeyiz. Öyleyse, Allah'ı meydana getiren varlığın Allah olması Allah'ın meydana getirdiği varlığın Allah olmasını zorunlu kılmaktadır. Bu açmazın tek çözümü vardır. O da Allah'ın varlığının kendinden olmasıdır. İslami düşüncede Allah ; Mutlak kemal varlık, varlığı kendinden olan varlık, yani vacib-ül vücud'dur.